

RAPORT DOTYCZĄCY DZIAŁAŃ POSZCZEGÓLNYCH INSTYTUCJI W SPRAWIE SKAZANEGO RYSZARDA CYBY

- USTALENIA FAKTYCZNE
- ZASTOSOWANE PROCEDURY
- ZDIAGNOZOWANE PROBLEMY SYSTEMOWE
- PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ SYSTEMOWYCH
- PROPOZYCJE ZMIAN LEGISLACYJNYCH
- DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, 16 kwietnia 2025 r.



Ministerstwo
Sprawiedliwości



I. Ustalenia faktyczne

Ryszard Cyba został skazany wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 20 grudnia 2011 r. na karę dożywotniego pozbawienia wolności za czyn z art. 148 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (dalej kk). Biorąc pod uwagę okoliczności sprawy sąd w wyroku skazującym postanowił, na podstawie art. 77§3 kk, wyznaczyć surowsze ograniczenie do skorzystania przez skazanego z warunkowego zwolnienia – 30 lat, w miejsce 25 lat, które obowiązywały w chwili skazania. Kara została wprowadzona do wykonania z zaliczeniem okresu tymczasowego aresztowania od dnia 19 października 2010 roku.

Od 2 kwietnia 2024 r. Ryszard Cyba przebywał w Zakładzie Karnym w Czarnem w oddziale szpitalnym dla przewlekle chorych, z powodu postępującego otępienia. W trakcie konsultacji psychiatrycznej, która odbyła się w dniu 29 października 2024 r. lekarz pracujący w jednostce penitencjarnej potwierdził postępujące otępienie. Lekarz zaznaczył jednocześnie, że z uwagi na poziom otępienia osadzonego, dalsze wykonywanie kary pozbawienia wolności nie pozwala na realizację celów wykonywania kary pozbawienia wolności, określonych w art. 67 kodeksu karnego wykonawczego (dalej kkw). W zaleceniach wskazał, że należy powiadomić o tym fakcie Sąd Okręgowy - Wydział Penitencjarny, zgodnie z właściwością miejscową.

31 października 2024 r. Dyrektor Zakładu Karnego w Czarnem poinformował Sąd Okręgowy w Słupsku (właściwy sąd penitencjarny) o stanie zdrowia Ryszarda Cyby.

Sąd Okręgowy w Słupsku 23 stycznia 2025 r. wydał postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłych lekarzy psychiatrów oraz zlecił przeprowadzenie badań sądowo-psychiatrycznych przez biegłych Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych im. St. Kryzana w Starogardzie Gdańskim.

W opinii z 26 stycznia 2025 r. biegli rozpoznali u osadzonego otępienie w stopniu głębokim. Stwierdzili, że opiniowany nie ma świadomości odbywania kary pozbawienia wolności, nie może przebywać w warunkach zakładu karnego. Stwierdzona niezdolność do odbywania kary w warunkach izolacji więziennej ma charakter trwały. Ponieważ rozpoznane u skazanego zaburzenia psychiczne nie rokują wyleczenia ani poprawy, należy liczyć się z dalszą progresją zaburzeń poznawczych oraz z postępującym zniedołężnieniem. Biegli wskazali, że osadzony wymaga opieki i pielęgnacji w warunkach Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego lub Domu Pomocy



Spółecznej. W dniu 4 lutego 2025 r. Sąd Okręgowy w Słupsku przestał opinię biegłych psychiatrów do Zakładu Karnego w Czarnem.

Na podstawie opinii biegłych psychiatrów, w dniu 11 lutego 2025 r., Sąd Okręgowy w Słupsku wszczął z urzędu (na podstawie art. 19 §1 kkw), postępowanie w sprawie udzielenia skazanemu przerwy w odbywaniu kary, wyznaczając datę posiedzenia na dzień 11 marca 2025 r. Z uwagi na treść opinii wskazującej, że stan zdrowia skazanego nie rokuje poprawy, Sąd Okręgowy w Słupsku zwrócił się również do Sądu Okręgowego w Łodzi, by rozważył zawieszenie postępowania wykonawczego.

W dniu 11 lutego 2025 r. Sąd Okręgowy w Słupsku zwrócił się również z pytaniem do Zakładu Karnego w Czarnem, czy w związku z opinią biegłych jednostka podjęta działania zmierzające do zapewnienia skazanemu Ryszardowi Cybie pobytu w placówce gwarantującej mu właściwą opiekę i pielęgnację. Sąd Okręgowy w Słupsku w tej samej dacie poinformował Zakład Karny w Czarnem o wszczęciu postępowania w sprawie udzielenia przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności.

18 lutego 2025 r. Dyrektor Zakładu Karnego w Czarnem poinformował Sąd Okręgowy w Słupsku o podjętych, wspólnie z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Częstochowie, działaniach oraz o złożeniu przez MOPS wniosku do Sądu Rejonowego w Częstochowie o umieszczenie Pana Ryszarda Cyby w domu pomocy społecznej bez jego zgody, wraz z zabezpieczeniem w postaci natychmiastowego umieszczenia w placówce opiekuńczej.

Sąd Okręgowy w Łodzi w dniu 25 lutego 2025 r. na posiedzeniu niejawnym wydał postanowienie o zawieszeniu wobec osadzonego Ryszarda Cyby postępowania wykonawczego na podstawie art. 15 § 2 kkw. W uzasadnieniu podał, że w świetle opinii biegłych psychiatrów - z uwagi na stwierdzone zaburzenia psychiczne, które nie rokują wyleczenia a nawet poprawy - skazany nie jest zdolny do odbywania kary pozbawienia wolności. Należy także liczyć się z dalszym pogłębieniem jego zaburzeń psychicznych. Wskazane okoliczności, w opinii sądu, zostały uznane za spełniające ustawowe przesłanki w postaci długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej postępowanie wykonawcze. To w konsekwencji jest podstawą do obligatoryjnego zawieszenia postępowania wykonawczego (art. 15 §2 kkw) lub obligatoryjnej przerwy w odbywaniu kary (art. 153 §1 w zw., z art. 150 §1 kkw). Postanowienie w przedmiocie zawieszenia postępowania wykonawczego, w tej sytuacji wydawane obligatoryjnie („sąd zawiesza”), skutkuje



opuszczeniem przez skazanego jednostki penitencjarnej. Zgodnie z art. 9 §3 kkw postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym stają się wykonalne z chwilą ich wydania, chyba że ustawa stanowi inaczej lub sąd wydający postanowienie albo sąd powołany do rozpoznania zażalenia wstrzyma jego wykonanie. **Ministerstwo Sprawiedliwości nie stwierdziło, by Sąd Okręgowy w Łodzi wydał, zgodnie ze wskazanym wyżej przepisem, postanowienia o wstrzymaniu natychmiastowej wykonalności przedmiotowego postanowienia.**

Postanowienie w przedmiocie zawieszenia postępowania wykonawczego zostało doręczone prokuratorowi, który zgodnie z art. 21 kkw w zw. z art. 15§2a kkw ma prawo do złożenia zażalenia. **Przedmiotowe postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi nie zostało zaskarżone przez prokuratora, który uznał jego merytoryczną słuszność. Nie stwierdzono, aby prokuratura podjęła inne czynności, w związku ze spodziewanym opuszczeniem zakładu karnego przez skazanego niezdolnego do dalszego odbywania kary pozbawienia wolności.**

W dniu 27 lutego 2025 r. do Zakładu Karnego w Czarnem wpłynęło postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 25 lutego 2025 r. o zawieszeniu wobec osadzonego Ryszarda Cyby postępowania wykonawczego na podstawie art. 15 § 2 K.k.w.

17 marca 2025 r. MOPS w Częstochowie poinformował Zakład Karny w Czarnem, że oczekując na rozpoznanie przez Sąd Rejonowy w Czerwym Brzozie sprawy o umieszczenie Ryszarda Cyby bez jego zgody w domu pomocy społecznej, Ryszardowi Cybie zostanie udzielone całodobowe schronienie wraz z wyżywieniem w Schronisku dla bezdomnych z usługami opiekuńczymi w Lubojence. **Pobyt w schronisku w Lubojence miał zatem charakter tymczasowy, w oczekiwaniu na miejsce docelowe w domu pomocy społecznej właściwym ze względu na rozpoznanie poczynione przez biegłych.**

W dniu 18 marca 2025 r. do Zakładu Karnego w Czarnem wpłynął nakaz zwolnienia Ryszarda Cyby oraz postanowienie o zawieszeniu postępowania wykonawczego w zakresie kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec osadzonego.

18 marca 2025 r. Zakład Karny w Czarnem złożył wniosek do Sądu Okręgowego w Łodzi o zastosowanie na podstawie art. 199b kkw środka zabezpieczającego w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu oraz wysłał informację do



Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie (właściwej ze względu na miejsce ostatniego pobytu Ryszarda Cyby) o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego (realizując tym samym ustawowy obowiązek zgodnie z dyspozycją przepisu art. 168a §4 kkw). Termin posiedzenia w sprawie zastosowania środka zabezpieczającego Sąd Okręgowy w Łodzi wyznaczył na dzień 8 maja 2025 r.

W dniu 20 marca 2025 r., z uwagi na zgłoszenie pracownicy Schroniska dla bezdomnych odmowy przyjmowania leków i awanturowania się przez Ryszarda Cybę, został on przewieziony do szpitala psychiatrycznego w Częstochowie.

W notatce skierowanej do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Koszalinie, z dnia 1 kwietnia 2025 r., p.o. Kierownika Działu Ewidencji ZK w Czarnem, wskazał, że **w Centralnej Bazie Osób Pozbawionych Wolności nie odnotowano osób pokrzywdzonych, w związku z czym nie powiadomiono ich na podstawie art. 168 kkw o zawieszeniu postępowania wykonawczego w zakresie orzeczonej wobec Ryszarda Cyby kary pozbawienia wolności.**

1 kwietnia 2025 r. Ryszard Cyba został przetransportowany do Domu Pomocy Społecznej. Była to placówka przeznaczona dla osób przewlekłe psychicznie chorych. Następnego dnia, **2 kwietnia 2025 r. Ryszard Cyba został przeniesiony do szpitala psychiatrycznego. Od tego dnia przebywa w oddziale zamkniętym szpitala psychiatrycznego na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Wołowie, w ramach wydanego przez ten Sąd zabezpieczenia.**

II. Zastosowane procedury

W przypadku Ryszarda Cyby zostały zastosowane równolegle dwie odrębne procedury, skutkujące wszczęciem pięciu różnych postępowań:

A. Procedura karna

- 1. w przedmiocie przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności (umorzone ze względu na potrzebę procedowania dalej idącego rozstrzygnięcia w postaci zawieszenia postępowania wykonawczego)**



Dyrektor Zakładu Karnego w Czarnem w dniu 31 października 2024 r. poinformował właściwy sąd penitencjarny, czyli Sąd Okręgowy w Słupsku o stanie zdrowia Ryszarda Cyby.

Sąd Okręgowy w Słupsku polecił przeprowadzenie badań sądowo-psychiatrycznych i na podstawie uzyskanej opinii biegłych psychiatrów z dnia 26 stycznia 2025 r. wszczął z urzędu, w dniu 11 lutego 2025 r. postępowanie w sprawie udzielenia przerwy skazanemu, wyznaczając termin posiedzenia w tej sprawie na dzień 11 marca 2025 r.

Z uwagi na treść opinii wskazującej na stan zdrowia skazanego, który nie rokuje poprawy (długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca postępowanie wykonawcze), Sąd Okręgowy w Słupsku zwrócił się do Sądu Okręgowego w Łodzi by rozważył z urzędu zawieszenie wykonania postępowania wykonawczego, ponieważ przerwa w odbywaniu kary, w sytuacji skazanego Ryszarda Cyby, nie przyniosłaby rezultatów w postaci poprawy stanu jego zdrowia.

2. w przedmiocie zawieszenia postępowania wykonawczego (zakończone prawomocnie i wprowadzone do wykonania)

Sąd Okręgowy w Łodzi, po uzyskaniu informacji z Sądu Okręgowego w Słupsku oraz zapoznaniu się z opinią wydaną przez biegłych psychiatrów, w dniu 25 lutego 2025 r. wydał postanowienie o zawieszeniu wobec osadzonego Ryszarda Cyby postępowania wykonawczego na podstawie art. 15 § 2 kkw.

Posiedzenie w tym przedmiocie odbyło się w trybie niejawnym, Prokuratura Okręgowa w Łodzi nie była informowana o jego terminie. Zapadłe w sprawie **orzeczenie zostało doręczone Prokuraturze Okręgowej w Łodzi z uwagi na przysługujące uprawnienie do jego zaskarżenia.** Postanowienie z dnia 25 lutego 2025 r. zostało ocenione przez właściwego prokuratora-referenta. **Prokurator uznał, że brak jest podstaw do zaskarżenia orzeczenia i prokuratura środka odwoławczego nie wniosła.**

18 marca 2025 r. do Zakładu Karnego w Czarnem wpłynął nakaz zwolnienia Ryszarda Cyby oraz postanowienie (prawomocne i wykonalne) o zawieszeniu postępowania wykonawczego w zakresie kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec osadzonego.



Ewentualna decyzja w przedmiocie podjęcia zawieszonego postępowania wykonawczego, która skutkowałaby ponownym umieszczeniem skazanego w jednostce penitencjarnej, należy do Sądu Okręgowego w Łodzi. Byłoby to możliwe w razie ustania długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej postępowanie wykonawcze, tj. stosownej poprawy stanu zdrowia skazanego. W okresie zawieszenia sąd obowiązany jest sprawdzać okresowo, w trybie art. 14 § 1 kkw, czy ustały przyczyny, które spowodowały zawieszenie postępowania. Po ustaniu przeszkody sąd wydaje postanowienie o podjęciu postępowania.

Postanowienie to może być także zmienione wyjątkowo w trybie art. 24 kkw. Przewidziana w art. 24 kkw instytucja nie jest środkiem zaskarżenia (nadzwyczajnym ani tym bardziej zwyczajnym). Stanowi ona natomiast inicjowany z urzędu lub na wniosek stron środek kontroli i wzruszania orzeczeń wydawanych na podstawie przepisów kkw, będący wyrazem realizacji w postępowaniu wykonawczym zasady prawdy materialnej. **Zgodnie z przywołanym przepisem, jeżeli ujawnią się nowe lub poprzednio nieznane okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sąd może w każdym czasie zmienić lub uchylić poprzednie postanowienie.**

3. w przedmiocie rozpoznania wniosku Dyrektora ZK w Czarnem o orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci elektronicznej kontroli (oczekuje na rozpoznanie)

Dyrektor Zakładu Karnego w Czarnem złożył w dniu 18 marca 2025 r. wniosek do Sądu Okręgowego w Łodzi o orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu na podstawie art. 199b kkw.

Sąd na posiedzeniu, którego termin wyznaczył na dzień 8 maja 2025 r., rozważy zasadność elektronicznej kontroli miejsca pobytu, w zależności od tego czy i w jakiego typu placówce będzie przebywał skazany.

B. Procedura cywilna

1. z ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (w toku)

- a) Po otrzymaniu opinii od dyrektora Zakładu Karnego w Czarnem Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Częstochowie złożył (połowa lutego br.) do Sądu Rejonowego w Częstochowie (sąd opiekuńczy właściwy ze względu na przebywanie przez osadzonego w ZK w Czarnem)



wniosek o umieszczenie Pana Ryszarda Cyby w domu pomocy społecznej bez jego zgody wraz z zabezpieczeniem w postaci umieszczenia osadzonego w placówce opiekuńczej na czas trwania postępowania o wydanie postanowienia.

Sąd Rejonowy w Cztuchowie, rozpatrując wniosek MOPS w Częstochowie na posiedzeniu w dniu 27 lutego 2025 r., dopuścił na użytek swojego postępowania dowód z opinii lekarza psychiatry.

W opinii z dnia 13 marca 2025 r. biegła z zakresu psychiatrii stwierdziła chorobę otępienną z tendencją do pogarszania się stanu zdrowia badanego. W opinii podkreśliła, że badany jest całkowicie zdezorientowany oraz że nie ma możliwości nawiązania z nim logicznego kontaktu. Skazany wymaga stałej opieki i pielęgnacji. Biegła psychiatra dodała również, że brak takiej opieki stanowi zagrożenie dla życia badanego.

Opinia została załączona do akt sprawy i wyznaczono termin posiedzenia na dzień 24 kwietnia 2025 r.

- b) Sąd Rejonowy w Wołowie 4 kwietnia 2025 r. rozpatrzył na posiedzeniu niejawnym, wniosek Prokuratora Rejonowego w Wołowie, przy udziale Ryszarda Cyby, w przedmiocie zabezpieczenia, poprzez umieszczenie skazanego w szpitalu psychiatrycznym bez jego zgody. **Sąd Rejonowy w Wołowie orzekając w ramach zabezpieczenia, wydał postanowienie o umieszczeniu Ryszarda Cyby w szpitalu psychiatrycznym w oddziale psychiatrii sądowej o wzmocnionym zabezpieczeniu.**

III. Zdiagnozowane problemy systemowe

- a) Zawieszenie postępowania wykonawczego wobec skazanego na karę dożywotniego pozbawienia wolności, który z uwagi na stan zdrowia nie może przebywać w zakładzie karnym, było pierwszym tego rodzaju zdarzeniem w polskim systemie penitencjarnym. **Przepisy regulujące zawieszenie postępowania wykonawczego w zakresie przeszkody uniemożliwiającej wykonanie kary (stan zdrowia) mają charakter bezwzględnie obowiązujący.** Sąd, po uzyskaniu opinii biegłych i stwierdzeniu istnienia przesłanki, jest zobligowany do wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania wykonawczego.



- b) **W polskim systemie prawnym nie przewidziano systemowych rozwiązań** dla osób skazanych na długoterminowe kary pozbawienia wolności lub kary dożywotniego pozbawienia wolności, którzy nie mogą z przyczyn zdrowotnych przebywać w jednostce penitencjarnej.
- c) Organy zaangażowane w sprawie podjęły cały szereg działań, które jednak nie były w żaden sposób skoordynowane. Brak współpracy, zwłoka w działaniu oraz zaniedbania ze strony uczestników postępowania tworzą przestrzeń, w ramach której **organy postępowania wykonawczego, sądy oraz prokuratura, pomimo że działały w sprawie tego samego człowieka, nie wykazały się należytą efektywnością w swoich działaniach.**
- d) Stwierdzono brak wniesienia zażalenia przez prokuratora w postępowaniu w przedmiocie zawieszenia postępowania wykonawczego wobec Ryszarda Cyby. **Według opinii Departamentu Postępowania Sądowego Prokuratury Krajowej, nie można zarzucić prokuratorowi działania niezgodnego z procedurami.** Należy jednak zauważyć, że prokuratura nie podejmowała innych działań w związku ze spodziewanym opuszczeniem przez skazanego jednostki penitencjarnej.
- e) **Stwierdzono brak komunikacji zarówno w Prokuraturze jak i w Służbie Więziennej.** Nie wypełniono należycie obowiązku wynikającego z Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury polegającego na informowaniu prokuratora nadrzędnego o czynnościach i zdarzeniach w sprawach dużej wagi ze względu na ich rodzaj, charakter, skutki lub społeczny oddźwięk (§ 70 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury). Dyrektor zakładu karnego nie złożył niezwłocznie po wpłynięciu w dniu 27 lutego 2025 r. postanowienia Sądu Okręgowego w Łodzi o zawieszeniu postępowania wykonawczego, wniosku do tego sądu o zastosowanie środka zabezpieczającego z art. 93a § 1 p. 1 Kodeksu karnego. Nie skoordynował także działań i czynności procesowych w taki sposób, aby opuszczenie jednostki penitencjarnej przez skazanego nastąpiło po wydaniu wykonalnego postanowienia sądu opiekuńczego o przymusowym umieszczeniu skazanego w odpowiedniej placówce leczniczej lub domu pomocy społecznej. Służba Więzienna również nie dopełniła obowiązku poinformowania



kierownictwa resortu o czynnościach i zdarzeniach, które mogą zagrażać bezpieczeństwu publicznemu (art. 1 ustawy o służbie więziennej).

- f) **Sąd Okręgowy w Łodzi nie wydał postanowienia o wstrzymaniu natychmiastowej wykonalności postanowienia o zawieszeniu postępowania wykonawczego w przedmiocie kary pozbawienia wolności.** Sąd ten *de facto* opóźnił przestanie nakazu zwolnienia skazanego z jednostki penitencjarnej. Kodeks karny wykonawczy (art. 9 kkw) posługuje się formułą wykonalności orzeczenia, która zobowiązuje uczestników postępowania wykonawczego do jego bezzwłocznego wszczęcia, przy czym pojęcie to nie jest tożsame z prawomocnością orzeczenia.

Zgodnie z art. 9 §3 kkw formą dominującą w praktyce postępowania wykonawczego jest zasada, że **postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym stają się wykonalne z chwilą ich wydania, chyba że ustawa stanowi inaczej lub sąd wydający postanowienie albo sąd powołany do rozpoznania zażalenia wstrzyma jego wykonanie.** Jednocześnie, w ramach art. 9§4 kkw, ustawodawca przesądził, że złożenie wniosku o wydanie postanowienia w postępowaniu wykonawczym nie wstrzymuje wykonania orzeczenia, którego wniosek dotyczy, chyba że sąd, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, postanowi inaczej. Decyzja w tym zakresie nie wymaga uzasadnienia. Wyraźnie widać dominację zasady szybkości postępowania, co jeszcze mocniej uzasadnia potrzebę aktywnego uczestnictwa sądu w toku postępowania wykonawczego. Aktualny model wszczynania postępowania wykonawczego ma walor szybkości (co nie pozostaje bez znaczenia dla prakseologicznej perspektywy postępowania wykonawczego). Ma jednocześnie jedną wadę, mianowicie wprowadza czynnik niepewności. W przeszłości oczekiwanie na uprawomocnienie jako ogólna zasada spowalniało postępowanie, ale gwarantowało wprowadzanie do wykonania rozstrzygnięcia o niepodważalnym formalnym i materialnym aspekcie prawomocności.

Przełamanie tej zasady oznacza, że w obrocie prawnym pojawią się rozstrzygnięcia, które mogą być jeszcze przedmiotem procedur odwoławczych. Ustawodawca w zakresie wykonalności postanowień zrezygnował z zasady prawomocności na rzecz indywidualnej kontroli



każdego postanowienia (co warto podkreślić). W świetle przyjętej konstrukcji to sądy orzekające w postępowaniu wykonawczym, w ramach pierwszej bądź drugiej instancji odpowiedzialne są za każdorazowe zabezpieczenie legalności i prawidłowości w zakresie wykonywanych orzeczeń. **Do kompetencji sądu należy wstrzymanie postanowienia, jeżeli w jego ocenie wystąpią ku temu wskazania. Oznacza to, że sądy z dużo większą starannością muszą podchodzić do procesu wstępnej kontroli wniosków czy zdarzeń uzasadniających wydanie rozstrzygnięć w toku postępowania wykonawczego** (w tym zakresie powstaje spora przestrzeń do dyskrecjonalnych decyzji – art.9§ 3 i 4 kkw). Zaś same rozstrzygnięcia powinny być wydawane zdecydowanie szybciej niż dotychczas, zwłaszcza w postępowaniach odwoławczych. W konsekwencji to sąd staje się jeszcze bardziej odpowiedzialny za sprawność i szybkość postępowania wykonawczego, przy zachowaniu oczywiście standardów rzetelnego procesu karnego.

- g) Sąd Rejonowy w Czulchowie (sąd opiekuńczy właściwy miejscowo ze względu na przebywanie skazanego w Zakładzie Karnym w Czarnem) nie wydał postanowienia w trybie postępowania zabezpieczającego, które skutkowałoby natychmiastowym umieszczeniem Ryszarda Cyby w placówce opiekuńczej na czas trwania postępowania o wydanie ostatecznego postanowienia, zgodnie z dyspozycją art. 737 Kodeksu postępowania cywilnego przewidującego, że wniosek o wydanie zabezpieczenia rozpatruje się niezwłocznie, nie później niż w terminie 7 dni od daty jego wpłynięcia.
- h) W dalszym ciągu nie rozpoznane pozostają dwa wnioski dotyczące Ryszarda Cyby. **Sąd Okręgowy w Łodzi nie rozstrzygnął sprawy z wniosku Dyrektora Zakładu Karnego o orzeczenie środka zabezpieczającego w postaci elektronicznej kontroli miejsca pobytu wyznaczając nadmiernie odległy termin na jego rozpoznanie** (wniosek wpłynął 18 marca 2025 r., zaś termin został wyznaczony na 8 maja 2025 r.). **Z kolei Sąd Rejonowy w Czulchowie nie rozpoznał wniosku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Częstochowie o umieszczenie Pana Ryszarda Cyby w Domu Pomocy społecznej bez jego zgody. Należy uznać, że oba wskazane powyżej postępowania sądowe trwają dłużej niż jest to konieczne do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, zarówno faktycznych jak i prawnych.**



Na kanwie sprawy skazanego Ryszarda Cyby analiza ujawniła konieczność podjęcia działań w aspektach:

- systemowych (długofalowych)
- legislacyjnych
- nadzorczych

IV. Propozycje rozwiązań systemowych (długofalowych)

- a) Starzejąca się populacja skazanych na kary dożywotniego pozbawienia wolności stale rośnie i z tego względu **zasadne jest wypracowanie rozwiązań systemowych, które będą stanowiły odpowiedź na uzasadnione obawy społeczeństwa.**
- b) W takich sytuacjach **działania wszystkich zaangażowanych instytucji powinny być spójne i skoordynowane**, a przede wszystkim instytucje powinny się wzajemnie informować o wydawanych przez siebie decyzjach procesowych oraz terminach ich wykonania.
- c) Minister Sprawiedliwości zainicjuje działania, których celem będzie utworzenie podmiotu leczniczego dla osób ciężko, przewlekłe chorych odbywających długoterminowe kary pozbawienia wolności. **W celu zabezpieczenia społeczeństwa zasadne jest stworzenie odrębnej placówki leczniczej dla osób skazanych, których stan zdrowia wykazuje głębokie zaburzenia funkcji poznawczych, całkowitą dezorientację, zniedołężnienie, zaburzenia świadomości z brakiem logicznego kontaktu ze światem zewnętrznym, w związku z czym dalsze odbywanie kary pozbawienia wolności przez takich skazanych nie jest możliwe.** W celu zoptymalizowania wyżej wskazanych działań Minister Sprawiedliwości zaprosi do udziału w pracach Ministra Zdrowia oraz Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.



V. Propozycje zmian legislacyjnych

Analiza przebiegu postępowań w sprawie wskazała na potrzebę rozważenia dokonania następujących zmian legislacyjnych:

1) w Kodeksie karnym wykonawczym:

a) w odniesieniu do mającego wejść w życie od 1 stycznia 2026 r. elektronicznego środka kontroli zachowania skazanego w czasie przerwy w odbywaniu kary

Na mocy ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 13 grudnia 2022 r. poz. 2600) **niedługo wejdzie w życie m.in. nowelizacja kodeksu karnego wykonawczego w zakresie art. 153a kkw¹, wprowadzająca nowy, elektroniczny środek kontroli zachowania skazanego w czasie przerwy w odbywaniu kary.**

Powołany wyżej przepis wprowadza nowy *sui generis* środek kontroli zachowania skazanego w czasie przerwy w odbywaniu kary, który nie jest ani środkiem zapobiegawczym ani środkiem zabezpieczającym. Ma on zastosowanie na etapie postępowania wykonawczego do osób, które nie są dotknięte chorobą psychiczną. **Ponieważ przepis ten nie obejmuje sytuacji zawieszenia postępowania wykonawczego, celowe jest objęcie zakresem środka również i takiej sytuacji.**

¹ Art. 153a. § 1 kkw *Udzielając przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności skazanemu, wobec którego administracja zakładu karnego sporządziła negatywną prognozę kryminologiczno-społeczną, sąd penitencjarny może orzec wobec tego skazanego elektroniczną kontrolę miejsca pobytu.*

§ 2. *Wobec skazanego za przestępstwo określone w art. 197–200 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych oraz wobec sprawcy określonego w art. 64 § 2, art. 64a lub art. 65 Kodeksu karnego, który został skazany za przestępstwo z użyciem przemocy lub groźby jej użycia, a także wobec skazanego na karę dożywotniego pozbawienia wolności, niezależnie od treści sporządzonej prognozy kryminologiczno-społecznej, orzeczenie elektronicznej kontroli miejsca pobytu jest obowiązkowe.*

§ 3. *Sąd penitencjarny może odstąpić od orzeczenia elektronicznej kontroli miejsca pobytu, o której mowa w § 2, w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami.*

§ 4. *Elektronicznej kontroli miejsca pobytu nie orzeka się, jeżeli nie pozwalają na to warunki techniczne, o których mowa w art. 43h § 1.*

§ 5. *Sąd penitencjarny może uchylić elektroniczną kontrolę miejsca pobytu nie wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od udzielenia przerwy, jeżeli dalsze stosowanie takiej kontroli jest niecelowe. Wobec skazanego, o którym mowa w § 2, uchylenie elektronicznej kontroli miejsca pobytu może nastąpić w wyjątkowych wypadkach, uzasadnionych szczególnymi okolicznościami, nie wcześniej niż po upływie 9 miesięcy od udzielenia przerwy.*

§ 6. *Elektroniczna kontrola miejsca pobytu ustaje najpóźniej z chwilą osadzenia skazanego po upływie okresu przerwy.*



Odnosnie § 1 powołanego przepisu **Ministerstwo Sprawiedliwości proponuje jego nowelizację jeszcze przed jego wejściem w życie.** W szczególności nastąpi to poprzez zastąpienie frazy „*Udzielając przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności skazanemu, wobec którego*” frazą „*W wypadku wydania orzeczenia skutkującego zwolnieniem z zakładu karnego osoby odbywającej karę pozbawienia wolności, wobec której*”. **Celem proponowanej nowelizacji jest umożliwienie zastosowania nowego środka zabezpieczającego nie tylko w przypadku przerwy w odbywaniu kary, ale i w sytuacji zawieszenia postępowania wykonawczego.**

Odnosnie § 2 art. 153 a kkw należy poszerzyć katalog przestępstw, w odniesieniu do których obligatoryjne jest orzeczenie środka kontroli miejsca pobytu. W dotychczasowym brzmieniu przepis obejmuje takie przestępstwa jak: niektóre przestępstwa seksualne popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnej (art. 197-200 kk), przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby jej użycia popełnione w warunkach kwalifikowanego powrotu do przestępstwa lub działania w zorganizowanej grupie (art. 64 § 2 kk, art. 64a kk, art. 65 kk), a także sprawy, w których wymierzono karę dożywotniego pozbawienia wolności. **Przepis nie obejmuje wprost zbrodni zabójstwa jako samoistnej przesłanki orzeczenia środka elektronicznej kontroli zachowania skazanego. Ciężar gatunkowy przestępstwa zabójstwa oznacza, że należy włączyć je do katalogu przesłanek orzeczenia środka.**

W konsekwencji powyższych zmian należy znowelizować § 3 powołanego przepisu poprzez zastąpienie frazy „*sąd penitencjarny*” frazą „*właściwy sąd*”. Wynika to z faktu, że o ile o przerwie w odbywaniu kary pozbawienia wolności decyduje sąd penitencjarny, o tyle w odniesieniu do zawieszenia postępowania wykonawczego właściwy jest sąd pierwszej instancji, który wydał wyrok w sprawie.

b) w odniesieniu do obowiązku informowania pokrzywdzonego o opuszczeniu zakładu przez skazanego

Art. 168a kkw reguluje instytucję informowania pokrzywdzonego o opuszczeniu zakładu karnego przez skazanego.²

² Art. 168a § 1. kkw Na wniosek pokrzywdzonego, odpowiednio, sędzia penitencjarny lub dyrektor zakładu karnego niezwłocznie zawiadamia pokrzywdzonego, jego przedstawiciela ustawowego lub



W obecnym brzmieniu § 2a omawianego przepisu przewiduje sytuacje, w których zobowiązane podmioty mają obowiązek z urzędu poinformować pokrzywdzonych o opuszczeniu przez skazanego zakładu karnego. Obowiązek ten nakładany był w przypadku, kiedy skazany odbywa karę za m.in. przestępstwa seksualne (ponadto rozdz. XXV K.k., przestępstwo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu - art. 156 kk, przestępstwo handlu ludźmi - art. 189 kk, przestępstwo stalkingu - art. 190 a kk, przestępstwo znęcania się nad rodziną - art. 207 kk oraz przestępstwo uprowadzenia małoletniego lub osoby nieporadnej - art. 211 kk).

W § 2 a powołanego przepisu **należy rozszerzyć katalog przestępstw, w przypadku których obligatoryjnie informuje się pokrzywdzonego o zwolnieniu z zakładu karnego skazanego za przestępstwo zabójstwa (art. 148 kk).** Skoro obligatoryjnie należy informować o zwolnieniu skazanego

osobę, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje, o zwolnieniu skazanego z zakładu karnego, o ucieczce skazanego z zakładu karnego, a także o wydaniu decyzji o udzieleniu skazanemu:

1) przepustki, o której mowa w art. 91 pkt 7 i art. 92 pkt 9;

2) czasowego zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru lub bez konwoju funkcjonariusza Służby Więziennej albo asysty innej osoby godnej zaufania, o którym mowa w art. 138 § 1 pkt 7 lub 8, art. 141a § 1, art. 165 § 2 oraz art. 234 § 2.

§ 1a. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli skazany, który opuścił zakład karny na podstawie decyzji o udzieleniu mu przepustki lub czasowego zezwolenia, o których mowa w § 1 pkt 1 i 2, w wyznaczonym terminie nie powrócił z tej przepustki lub zezwolenia.

§ 2. O uprawnieniach, o których mowa w § 1 i 1a oraz 2a, poucza pokrzywdzonego sąd, który kieruje orzeczenie do wykonania.

§ 2a. Zawiadomienie, o którym mowa w § 1, następuje z urzędu, w przypadku skazanego za przestępstwo określone w rozdziale XXV Kodeksu karnego lub za przestępstwo określone w art. 156, art. 189a, art. 190a, art. 207, art. 211 Kodeksu karnego, chyba że pokrzywdzony oświadczy, że z takiego uprawnienia rezygnuje.

§ 2b. W przypadkach, o których mowa w § 2a, pokrzywdzonego informuje się o możliwości uzyskania z Funduszu pomocy, o której mowa w art. 43 § 8 pkt 1 i 1a.

§ 3. W wypadku zwolnienia z zakładu karnego po odbyciu kary skazanego z zaburzeniami preferencji seksualnych odbywającego karę pozbawienia wolności za przestępstwo określone w art. 197-203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z tymi zaburzeniami, w wypadku ucieczki takiego skazanego z zakładu karnego lub wydania decyzji, o których mowa w § 1, a także w wypadkach, o których mowa w § 1a, odpowiednio sędzia penitencjarny lub dyrektor niezwłocznie zawiadamia o tym jednostkę Policji, właściwą dla miejsca stałego pobytu skazanego.

§ 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio do skazanego za przestępstwo popełnione w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnienie przestępstwa oraz skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności orzeczoną za przestępstwo umyślne w wymiarze nie niższym niż 3 lata.

§ 5. Jeżeli wobec skazanego wykonuje się kolejno kilka kar pozbawienia wolności, zawiadomienia, o których mowa w § 1-4, wysyła się przez cały okres trwania pozbawienia wolności.

§ 6. W uzasadnionych przypadkach zawiadomienie, o którym mowa w § 1 i 1a, przekazuje się również świadkowi."

za ciężki uszczerbek na zdrowiu (art. 156 kk), to tym bardziej jest to zasadne w odniesieniu do sprawcy zabójstwa.

c) W Regulaminie wewnętrznym urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury

Dla zabezpieczenia interesu społecznego należy rozważyć wprowadzenie obowiązku orzekania wykonawczego na posiedzeniach jawnych, w sprawach o zwolnienie z odbywania długoterminowej bądź dożywotniej kary pozbawienia wolności w następstwie orzeczenia przerwy w odbywaniu kary lub zawieszenia postępowania, z obligatoryjnym udziałem prokuratora.

Zmiana ta będzie skutkowałą rozszerzeniem katalogu postępowań, w których prokuratorzy prokuratury okręgowej lub regionalnej mają obowiązek uczestniczyć. W konsekwencji wymagać to będzie zmiany § 337 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

2) w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych

Rozporządzenie w § 2 wymienia kategorie spraw pilnych, tzn. takich, które sądy mają obowiązek traktować priorytetowo. Wykładnia literalna przepisu § 2 pkt. 5 lit. a wskazuje, że w skład kategorii spraw pilnych wchodzi te sprawy, w których uprzednio orzeczono środek zabezpieczający, a następnie co do tego środka sąd orzeka po raz kolejny (w zakresie jego uchylecia, bądź zmiany). Nie obejmuje zaś spraw, w których złożono wniosek o orzeczenie środka zabezpieczającego. Co więcej zawarte w przepisie określenie „środek zabezpieczający” nie obejmuje nowego rodzaju środka *sui generis*, który ma być wprowadzony od dnia 1 stycznia 2026 r. Nowe brzmienie art. 153a kk wprowadza elektroniczną kontrolę miejsca pobytu skazanego przebywającego na przerwie w odbywaniu kary, która nie jest ani środkiem zapobiegawczym ani środkiem zabezpieczającym, gdyż ma zastosowanie na etapie postępowania wykonawczego wobec osób, które nie są dotknięte chorobą psychiczną.

Taka redakcja przepisu jest niewłaściwa. Ministerstwo Sprawiedliwości zaproponuje zastąpienie w § 2 pkt. 5 lit. a frazy „*a także sprawy, w których orzeczono środek zabezpieczający*” frazą „*a także sprawy, w przedmiocie orzeczenia środka zabezpieczającego oraz środka, o którym mowa w art.,*



153a kk”. Proponowana zmiana rozszerzy zakres spraw pilnych nie tylko na sprawy, w których uprzednio orzeczono środek zabezpieczający, co do którego sąd wydaje kolejne decyzje, ale i na sprawy o orzeczenie środka zabezpieczającego i środka z art. 153a kk.

VI. Działania podjęte przez Ministra Sprawiedliwości

Nie oczekując na wprowadzenie zmian legislacyjnych, co jest procesem długotrwałym, a **wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym w zakresie gwarantowania bezpieczeństwa publicznego, podjęte zostały następujące działania:**

- a) Minister Sprawiedliwości w ramach zewnętrznego nadzoru administracyjnego na podstawie art. 37g § 2 i 3 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych zarządził lustrację Wydziału Rodzinnego Sądu Rejonowego w Człuchowie, który nie wydał w stosownym terminie postanowienia o zabezpieczeniu postępowania w przedmiocie przymusowego umieszczenia w placówce opiekuńczej, a także IV Wydziału Karnego Sądu Okręgowego w Łodzi, dotyczącego sprawności prowadzonego postępowania w zakresie wykonania postanowienia w przedmiocie zawieszenia postępowania wykonawczego w zakresie kary pozbawienia wolności orzeczonej w sprawie IV K 189/11.
- b) Minister Sprawiedliwości zobowiązał Dyrektora Generalnego Służby Więziennej do dokonania przeglądu wszystkich spraw, w których wobec sprawców najgroźniejszych przestępstw orzeczono kary 25 lat pozbawienia wolności albo karę dożywocia, a następnie monitorowania działań sądu, udziału w postępowaniu wykonawczym oraz analizy wydawanych na tym etapie orzeczeń, a nadto do monitorowania sytuacji skazanego także po opuszczeniu jednostki aż do momentu umieszczenia w odpowiedniej placówce opiekuńczo-leczniczej.
- c) Minister Sprawiedliwości zobowiązał Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, aby Dyrektor Zakładu Karnego jako organ postępowania wykonawczego koordynował działania poszczególnych instytucji, od momentu opuszczenia jednostki przez osobę skazaną, aż do momentu umieszczenia takiej osoby we właściwym podmiocie opiekuńczo – leczniczym.



- d) Dodatkowo Dyrektor Generalny Służby Więziennej został zobowiązany do bieżącego informowania Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji Ministerstwa Sprawiedliwości o przypadkach zastosowania przez sąd - wobec sprawców najgroźniejszych przestępstw - instytucji prawa karnego wykonawczego związanych z opuszczeniem jednostki penitencjarnej przez tych skazanych.
- e) W zakresie organizacji pracy w Służbie Więziennej podjęto także działania mające na celu wprowadzenia systemu koordynacji i monitorowania postępowań wykonawczych dotyczących skazanych odbywających kary pozbawienia wolności orzeczone w wymiarze 25 lat albo karę dożywotniego pozbawienia wolności oraz obligatoryjnego informowania kierownictwa resortu o możliwości opuszczenia jednostki penitencjarnej przez skazanych na w/w kary w ramach instytucji prawa karnego wykonawczego takich jak przerwa i zawieszenie postępowania wykonawczego.
- f) Prokurator Krajowy zobowiązał kierowników jednostek organizacyjnych prokuratury do dokonania przeglądu spraw, w których wobec sprawców najgroźniejszych przestępstw orzeczono kary 25 lat pozbawienia wolności albo karę dożywotniego pozbawienia wolności, a następnie monitorowania działań sądu, udziału w postępowaniu wykonawczym oraz analizy wydawanych na tym etapie orzeczeń.
- g) Dodatkowo kierownicy jednostek organizacyjnych prokuratury zostali zobowiązani do bieżącego informowania Dyrektora Departamentu Postępowania Sądowego Prokuratury Krajowej o przypadkach zastosowania przez Sąd - wobec sprawców najgroźniejszych przestępstw - instytucji prawa karnego wykonawczego związanych z opuszczeniem jednostki penitencjarnej przez tych skazanych.
- h) Prokurator Krajowy zobligował wszystkie jednostki prokuratury do zwiększenia aktywności prokuratorów na etapie postępowania wykonawczego.
- i) Podjęto działania w celu wprowadzenia w Prokuraturze systemu koordynacji i monitorowania postępowań wykonawczych dotyczących skazanych odbywających kary pozbawienia wolności orzeczone w wymiarze 25 lat albo karę dożywotnią, także z wykorzystaniem systemu informatycznego prokuratury PROK-SYSTEM.



- j) Podjęto też prace mające na celu stworzenie w systemie informatycznym prokuratury narzędzi umożliwiających koordynację i monitorowanie postępowań wykonawczych dotyczących osób skazanych na kary 25 lat pozbawienia wolności albo kary dożywotniego pozbawienia wolności. System powinien umożliwiać generowanie danych o osobach odbywających najsurowsze kary, jak również informacji o tych osobach, w przypadku skorzystania z instytucji prawa karnego wykonawczego.
- k) Sporządzono pisemne wystąpienie do prezesów sądów apelacyjnych, poświęcone roli sądów w zakresie stosowania środków zabezpieczających oraz zawieszania postępowania wykonawczego w zakresie wykonywania kary pozbawienia wolności.

VII. Działania, które zostaną podjęte przez Ministra Sprawiedliwości

- l) Zorganizowanie specjalnego cyklu szkoleń w ramach Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury na temat stosowania środków zabezpieczających oraz wybranych aspektów prawa karnego wykonawczego
- m) Zorganizowanie seminarium dla przedstawicieli sądów, prokuratury, zakładów karnych, szpitali psychiatrycznych, którego celem będzie pogłębiona rozmowa na temat przypadku Ryszarda Cyby w celu identyfikacji słabości systemu oraz zwiększenia możliwości koordynacyjno-informacyjnych.
- n) Zlecenie badań aktowych Instytutowi Wymiaru Sprawiedliwości dotyczących przypadków zwalniania z jednostek penitencjarnych osób skazanych na długoletnią karę pozbawienia wolności w trybie art. 15 § 2 kkw.